

УДК 159.922

DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2020.1\(13\).6](https://doi.org/10.17721/upj.2020.1(13).6)

Коваленко А. Б.,

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: abk2015@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6458-5325
Researcher ID: O-7330-2019

Грищук Е. Ю.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: eliso_m@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4890-0994
Researcher ID: P-7932-2019

Рогаль Н. І.,

кандидат психологічних наук,
асистент кафедри соціальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: RogalNina@ukr.net
ORCID: 0000-0002-6937-7485
Scopus ID: 57202096862

ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ КУРСАНТІВ

Розглядаються чинники психологічного благополуччя курсантів. Встановлено, що курсанти мають середній рівень вираженості показників за шкалами психологічного благополуччя. Вони здебільшого характеризуються як незалежні, такі, що не бояться протиставити свою думку більшості, відкриті до спілкування та оволодіння новим досвідом, здатні досягати бажаного і долати життєві труднощі на цьому шляху тощо.

Показники психологічного благополуччя хлопців та дівчат-курсантів майже не відрізняються за всіма шкалами опитувальників, крім «самоприйняття», «позитивні стосунки з оточенням», «гарні стосунки з близь-

кими». Зокрема, хлопці, порівняно з дівчатами, мають вищий рівень самоприйняття, що проявляється у позитивнішій оцінці себе та свого життя. Дівчата мають кращі стосунки з соціальним оточенням та близькими людьми, що виражаються у більш довірливих, дружніх стосунках, відкритості до спілкування, здатності до співпереживання та співчуття.

На основі результатів факторного аналізу виокремлено два структурні компоненти психологічного благополуччя курсантів, це: цілеспрямованість/ самостійність (чіткість та стійкість наміченого вектору руху, прагнення самостійності і незалежності та отримання відповідальності і можливості приймати важливі рішення); схвалення з боку соціального оточення (суб'єктивне усвідомлення задоволеності від життя через призму позитивної оцінки існуючих соціальних контактів та схвалення і визнання власного образу членами соціального оточення).

Визначено чинники психологічного благополуччя хлопців та дівчат-курсантів. Зокрема, для хлопців це: автономія, управління навколишнім середовищем, особистісне зростання, мета в житті, низька соціальна дистантність, суб'єктивне психологічне благополуччя; для дівчат: позитивні стосунки, автономія, самоприйняття, соціальне схвалення, позитивне ставлення, суб'єктивне психологічне благополуччя.

Ключові слова: психологічне благополуччя, суб'єктивне соціальне благополуччя, автономія, соціальне схвалення, соціальне оточення.

Вступ

Постановка проблеми. Проблема набуття особистістю відчуття психологічного благополуччя, способів його підтримки через використання зовнішніх та внутрішніх ресурсів самоздійснення все частіше стає предметом вивчення у психологічних дослідженнях. Особливого значення набуває проблема психологічного благополуччя за таких умов життя, які можна охарактеризувати як важкі, незвичні, які випробовують витривалість, стійкість та терпіння людини (Шадрін, 2014). Подібні характеристики цілком відповідають тим умовам, в яких відбувається навчання курсантів у військовому ВНЗ і обумовлені специфікою поєднання навчання та одночасного проходження військової служби. Курсанти відіграють важливу роль у розбудові національної безпеки країни (Yang, 2010) і, як наслідок, з кожним роком стикаються з більш жорсткими вимогами до військової підготовки, бойової ефективності, якості професійних знань, що супроводжується суворими умовами управління, навчання та засвоєння знань (визначений розклад на день згідно статуту, регламентований стиль поведінки та спілкування, необхідність підпорядкування, неможливість

усамітнитись, підвищена відповідальність тощо) (Liu & Liu, 2016; Лапкіна & Монахов, 2017). Водночас, проблеми благополуччя військовослужбовців набувають все більшої значущості в умовах війни, що актуалізує необхідність вивчення особливостей військово-професійного становлення курсантів, специфічних умов їхньої соціалізації, що впливають на особистісний розвиток загалом та формування світогляду, життєвого самовизначення, позиції, зокрема.

Теоретичний аналіз

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розуміння психологічного благополуччя як проблеми позитивного психологічного функціонування зародилося в гуманістичній та екзистенційній психології (Лапкіна & Монахов, 2017; Трофімова, 2014). Найближчою до подібного розуміння є концепція психологічного благополуччя К. Ріфф (Ryff, 1995), яка виокремлює такі компоненти психологічного благополуччя, як: позитивні стосунки з іншими, прийняття себе (позитивна оцінка себе та свого життя), автономія як здатність слідувати власним переконанням, компетентність (здатність ефективно керувати власним життям), наявність цілей, які роблять життя осмисленим та спрямованим, особисте зростання як почуття неперервного розвитку та самореалізації.

Дослідженню «суб'єктивного благополуччя», «психологічного благополуччя», «щастя», присвячено чимало праць учених, зокрема М. Аргайла (Аргайл, 1990), А. Вотермана (Waterman, Schwartz & Conti, 2008), Е. Дінера (Diener, 2009; Diener & Suh, 1997), С. Любомирські (Lyubomirsky, King & Diener, 2005), К. Ріфф (Ryff, 1995), М. Селігмана (Seligman, 2011), Д. Канемана (Kahneman & Tversky, 2000), Р. Раяна та Е. Дісі (Deci & Ryan, 2000), Е. Носенко та І. Аршави (Аршава, Знанецька & Носенко, 2011), О. Васильченко (Васильченко, 2011), Т. Данильченко (Данильченко, 2018), Л. Найдьонові (Найдьонова, 2007), Б. Пахоля (Пахоль, 2017), Л. Сердюк (Serdiuk, 2011), Т. Шевеленкової та П. Фесенко (Шевеленкова & Фесенко, 2005) та інших.

Ціла плеяда комплексних досліджень психологічного та суб'єктивного благополуччя проводилась з метою аналізу співвідношення різних соціальних, індивідуальних, демографічних, культурних чинників тощо (Diener, 2009). Як наслідок, сформувались окремі напрямки подібних досліджень з акцентом на крос-культурне порівняння (Phinney, Horenczyk, Liebkind, & Vedder, 2001; Sujoldžić & Lucia, 2007; Berry & Sabatier, 2011), вікові особливості (Diener & Suh, 1997) або гендерні відмінності (Tesch-Roemer, Motel-Klingebiel & Tomasik, 2008; Meisenberg & Woodley of Menie, 2015; Batz & Tay, 2018).

Ті чи інші аспекти особистісного становлення та соціалізації в умовах навчально-військової діяльності досліджувались українськими науковцями: стан психічного здоров'я особового складу в екстремальних умовах (Рудой & Сергієнко, 1990); психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я (Корольчук, Крайнюк & Косенко, 2002); особливості емоційної стійкості курсантів у процесі первинної військово-професійної підготовки (Злотников, 2004); подолання у курсантів негативних наслідків впливу соціальної групової ізоляції (Вербанова, 2011); агресивність у курсантів вищих військових навчальних закладів (Гайдукевич, 2000) тощо.

Армія, а особливо військові навчальні заклади, є чудовим майданчиком для вивчення подібних феноменів, адже дозволяють вивчати поведінку людини та її стійкість у надзвичайно стресових умовах, коли щодо неї висувують високі стандарти – розумові, фізичні, поведінкові (Matthews, 2008; Bartone & Priest, 2001). Ці умови впливають також на переживання курсантами відчуття благополуччя: було встановлено, що перехід від цивільного до військового життя, а також сама військова підготовка (ієрархічна структура закладу, суворі фізичні вимоги, вимога покірності авторитету), є чинниками виникнення тривоги та стресу серед курсантів (Gold & Friedman, 2000; Myers & Bechtel, 2004; Lerew, Schmidt, & Jackson, 1999; Gibson & Myers, 2006). Як наслідок, часто курсантам не вдається адаптуватися до життя у військовому навчальному закладі і тоді настрій може виступити барометром психологічного благополуччя: вони тривалий час заглиблені у негативні переживання, що призводить до низки психологічних проблем та позначається на психічному здоров'ї (Chen, 2014).

Очевидно, що військовослужбовці, як і інші представники екстремальних професій, більш схильні до розвитку професійного стресу та вищого рівня фізичного та психічного страждання (Souza & Albuquerque, 2014). Водночас, огляд наукової літератури свідчить, що високий рівень суб'єктивного психологічного благополуччя пов'язаний зі здоров'ям особистості та якістю її соціального життя. Так, Diener і Chan (Diener & Chan, 2011), зазначають, що високий рівень суб'єктивного благополуччя збільшує тривалість життя людини від чотирьох до десяти років, порівняно з тими, у кого рівень благополуччя низький. Тобто, тісний взаємозв'язок позитивних емоцій із розвитком стійкості, психосоматичного здоров'я та психологічного благополуччя може стати основою для ефективнішого навчання курсантів, підвищення рівня їхньої результативності та зниження витрат на охорону здоров'я (лікування означених вище проблем психічного здоров'я) (Karampas, Michael & Stalikas, 2016).

Однак, відкритим залишається питання, чому деякі курсанти в цих екстремальних стресових умовах можуть адаптуватись та розвиватися, а інші – ні, що відрізняє одних від других? Можливі відповіді на ці запитання даються теорією та дослідженнями стійкості й позитивних емоцій, які одночасно захищають від реального / уявного стресу, розглядають кризу як можливість і є показниками психосоматичного здоров'я та основою психологічного благополуччя (Kagampas, Michael & Stalikas, 2016).

Загалом дослідження психологічного благополуччя зосереджені переважно на вивченні чинників, що зумовлюють позитивне або негативне проживання свого життя. Незважаючи на вагомі докази зв'язку негативних життєвих подій із психологічним самопочуттям, у деяких військовослужбовців, що зазнали впливу стресових ситуацій, не підтверджується негативний вплив на здоров'я (Rundell & Ursano, 1996). З огляду на такі висновки, дослідники припустили, що існують певні індивідуальні характеристики, що захищають цих людей від негативного впливу стресорів (Bartone, 1999). Однією з таких характеристик є витривалість людини, яка тісно пов'язана із показником психологічного благополуччя: витривалі особи, зазвичай, відчувають менше стресу і мають краще психологічне самопочуття, ніж люди невитривалі (Skomorovsky & Sudom, 2011). Тобто, незважаючи на важкі умови професійної діяльності, військовослужбовці можуть мати досить високий рівень психологічного благополуччя, а це, відповідно, ставить питання вивчення особистісних та соціально-психологічних його чинників (Шадрін, 2014).

Мета статті полягає в аналізі чинників психологічного благополуччя курсантів.

Методологія дослідження

Для досягнення мети дослідження проводилося емпіричне дослідження.

Методичний інструментарій. У дослідженні використовувалася шкала психологічного благополуччя К. Ріфф (адаптована Т. Д. Шевеленковою і Т. П. Фесенко, 2005) та опитувальник суб'єктивного соціального благополуччя (Данильченко, 2018).

Вибірку склали 89 курсантів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, віком від 18 до 22 років. Серед досліджуваних 65% – хлопців та 35% – дівчат.

Опрацювання отриманих даних емпіричного дослідження здійснювалося за допомогою комп'ютерної програми SPSS 15.0 та наступних методів: описові статистики, U-критерій Манна-Уїтні, t-критерій Стьюдента, кореляційний, факторний та множинний регресійний аналізи.

Результати і дискусія

У ході аналізу одержаних результатів встановлено особливості психологічного благополуччя курсантів (за шкалою психологічного благополуччя К. Ріфф) (табл. 1).

Таблиця 1

Середні значення за шкалою психологічного благополуччя К. Ріфф

Шкали	Середнє значення	Стать	Середні значення	Норма (20–35 рр.)
Позитивні стосунки з оточенням	57,15	Хлопці	55,70	63
		Дівчата	59,91	65
Автономія	57,66	Хлопці	56,50	56
		Дівчата	59,87	58
Управління навколишнім середовищем	54,52	Хлопці	55,55	57
		Дівчата	52,57	58
Особисте зростання	60,37	Хлопці	59,77	65
		Дівчата	61,52	65
Мета у житті	59,16	Хлопці	59,73	63
		Дівчата	58,09	64
Само прийняття	54,55	Хлопці	56,75	59
		Дівчата	50,35	61
Психологічне благополуччя	346,39	Хлопці	350,80	363
		Дівчата	337,96	370

Відповідно до шкал нормативних значень адаптованого варіанту методики К. Ріфф (версія Т. Д. Шевеленкової та Т. П. Фесенко), встановлено, що середні значення за шкалою «автономія» знаходяться в межах норми. Однак, за шкалами «позитивні стосунки з оточуючими», «управління навколишнім середовищем», «особисте зростання», «мета в житті», «самоприйняття» та «психологічне благополуччя» середні значення у хлопців та дівчат є дещо нижчими за норму.

Для глибокого аналізу розглянемо відсоткові навантаження відповідно до рівнів вираженості показників. За шкалою «психологічне благополуччя» встановлено, що низький рівень спостерігається у 31% курсантів, високий – у 5% та переважна більшість (64%) мають серед-

ній рівень. Аналізуючи дані за окремими шкалами виявлено, що 34% курсантів мають низький рівень позитивних стосунків з оточенням, що виявляється в обмеженому колі спілкування та відсутності довірчих, близьких стосунків з соціальним оточенням, 2% – високий рівень та дві третини курсантів (64%) – середній.

Більшість курсантів (62%) мають середній рівень за шкалою «автономія», високий рівень спостерігається у 24% та найменш вираженим є низький, його виявлено у 14% курсантів.

За шкалою «управління навколишнім середовищем» 36% курсантів мають низький рівень, найменше число досліджуваних (2%) має високий рівень та найбільш вираженим є середній рівень, його виявлено у 62% курсантів.

За шкалою «особисте зростання» тенденція повторюється, оскільки найбільш вираженим є середній рівень – 68%, на другому місці – низький (20%) та найменш виражений – високий (12%).

Найбільш вираженим є середній рівень за шкалою «мета в житті» (64%), на другому місці знаходиться низький (36%), високий рівень не виявлено у курсантів. Середній рівень самоприйняття діагностовано у 75% курсантів, у 20% – низький рівень показника та 5% мають високий рівень.

Такі результати свідчать про те, що курсанти здебільшого характеризуються як незалежні, такі, що не бояться протиставляти свою думку думці більшості, відкриті до спілкування та оволодіння новим досвідом, здатні досягати бажаного і долати життєві труднощі на своєму шляху, приймають себе та свої, як позитивні, так і негативні риси і особливості.

Перейдемо до аналізу результатів за опитувальником «Суб'єктивне соціальне благополуччя» Т. В. Данильченко (табл. 2).

Таблиця 2

**Середні значення за шкалами опитувальника
«Суб'єктивне соціальне благополуччя» Т. В. Данильченко**

Шкали	Середнє значення	Середні значення	
		Хлопці	Дівчата
Соціальна помітність	42,01	42,80	40,52
Соціальна дистантність	20,00	19,16	21,61
Гарні стосунки з близькими	38,04	27,72	37,28
Соціальне схвалення	33,27	33,91	32,04
Позитивні соціальні переконання	17,01	16,84	17,35
Суб'єктивне соціальне благополуччя	110,34	113,34	104,61

Дані таблиці 2 свідчать про те, що середні значення суб'єктивного соціального благополуччя та його шкал знаходяться на середньому рівні вираженості (в межах норми).

Виявлено, що існує відмінність у показниках психологічного та суб'єктивного психологічного благополуччя між хлопцями та дівчатами, значуща вона за шкалами «позитивні стосунки з оточенням» ($U=357,0$; $p=0,045$), «самоприйняття» ($t=2,457$; $p=0,017$) (табл. 1) та «гарні стосунки з близькими» ($U=360,5$; $p=0,049$) (табл. 2). Зокрема, хлопці, порівняно з дівчатами, мають вищий рівень самоприйняття, що виявляється у позитивнішій оцінці себе та свого життя. Водночас дівчата мають кращі стосунки з соціальним оточенням та близькими людьми, що виражаються у більш довірливих, дружніх стосунках, відкритості до спілкування, здатності до співпереживання та співчуття тощо.

Для встановлення зв'язків між шкалами психологічного благополуччя та суб'єктивного соціального благополуччя використовувався кореляційний аналіз. Виявлено, що психологічне благополуччя курсантів пов'язане із гарними стосунками з близькими ($r=,471$; $p\leq 0,01$), соціальним схваленням ($r=,279$; $p\leq 0,05$), суб'єктивним соціальним благополуччям ($r=,385$; $p\leq 0,01$) та зворотно із соціальною дистантністю ($r=-,617$; $p\leq 0,01$). Своєю чергою, суб'єктивне соціальне благополуччя пов'язане із соціальним благополуччям ($r=,385$; $p\leq 0,01$) та його шкалами: позитивні стосунки ($r=,300$; $p\leq 0,05$), управління навколишнім середовищем ($r=,458$; $p\leq 0,01$), особисте зростання ($r=,244$; $p\leq 0,05$), мета в житті ($r=,438$; $p\leq 0,01$), самоприйняття ($r=,581$; $p\leq 0,01$). Отримані взаємозв'язки співвідносяться із результатами дослідження О. Лопес та О. Волкової (Лопес & Волкова, 2015), згідно з якими досліджувані з високим рівнем психологічного благополуччя будують відкриті довірчі стосунки з оточуючими, виявляють самостійність, мають чіткі цілі, позитивно ставляться до себе, формують реалістичний погляд на життя, мають прагнення боротися за результат, легко адаптуються до нових умов діяльності, швидко входять у новий колектив, приймають людей, очікують позитивного ставлення до себе, не відчувають переживань, пов'язаних із втратою зовнішніх або внутрішніх умов досягнення цілей. Водночас, досліджувані з низьким рівнем психологічного благополуччя скритні, не можуть проявляти власні почуття, залежать від думки оточуючих, критично ставляться до людей, відчувають роздратування, презирство щодо них, очікують негативного ставлення до себе, відчувають переважання негативних емоцій.

Для узагальнення структурних компонентів психологічного благополуччя використовувався факторний аналіз методом головних компонентів з облімін обертянням. Аналіз адекватності факторної моделі

(критерій сферичності Бартлета ($p < 0,001$) та міра вибіркової адекватності Кайзера-Мейера-Олкіна (КМО) ($,526$)) є достатнім для його проведення.

У результаті аналізу виокремлено два фактори психологічного благополуччя курсантів, які пояснюють 67% сумісної дисперсії кумулятивного показника (табл. 3).

Таблиця 3

Факторні навантаження показників психологічного благополуччя курсантів

№	Назва фактора	Шкали	% дисперсії
1	Цілеспрямованість/ Самостійність	Психологічне благополуччя ($,991$) Мета в житті ($,839$) Управління навколишнім середовищем ($,728$) Автономія ($,716$)	35 %
2	Схвалення з боку соціального оточення	Суб'єктивне соціальне благополуччя ($,923$) Соціальне схвалення ($,906$) Соціальна помітність ($,854$) Гарні стосунки з близькими ($,775$)	32 %

До першого фактора «Цілеспрямованість/самостійність», який пояснює 35% загальної дисперсії, увійшло чотири шкали: психологічне благополуччя ($,991$); мета в житті ($,839$); управління навколишнім середовищем ($,728$) та автономія ($,716$). Фактор характеризується чіткістю та стійкістю наміченого вектору руху, прагненням самостійності і незалежності та отриманням відповідальності і можливості приймати важливі рішення.

Другий фактор «Схвалення з боку соціального оточення» пояснює 32% сумісної дисперсії та до нього також увійшло чотири шкали: суб'єктивне соціальне благополуччя ($,923$); соціальне схвалення ($,906$); соціальна помітність ($,854$); гарні стосунки з близькими ($,775$). Таким чином, фактор характеризується суб'єктивним усвідомленням курсантами задоволеності від життя через призму позитивної оцінки існуючих соціальних контактів та схвалення і визнання з боку соціального оточення тощо.

Для виведення формули психологічного благополуччя курсантів використано множинний регресійний аналіз (МРА), що дозволив встановити зв'язки між залежною змінною (однією) та незалежними

ми (декількома) змінними (за допомогою лінійної регресії методом Включення (Forward)).

У результаті аналізу покроковим методом підтверджено доцільність використання моделі для хлопців та дівчат (сьома), адже показник «R-квадрат» = 0,919 (хлопці); 0,960 (дівчата). Це свідчить про те, що ймовірність прогнозу регресійного аналізу креативності правильна на 91% та 96%. Після перевірки якості регресійної моделі виявлено, що залежна змінна – психологічне благополуччя – корелює із цією моделлю на 95%, адже $R=0,959$ (показник кореляції) (для МРА хлопців) та на 98%, адже $R=0,980$ (для дівчат). Критерій Дурбіна-Уотсона знаходиться в межах норми (2,042 – дівчата; 2,070 – хлопці) та свідчить про відсутність автокореляції, що є важливим показником для проведення множинного регресійного аналізу.

Таким чином отримали два рівняння регресії для залежної змінної, які різняться залежно від вибірки дослідження.

Для хлопців-курсантів рівняння моделі таке: психологічне благополуччя = автономія + управління навколишнім середовищем + особистісне зростання + мета в житті + соціальна дистантність (-) + суб'єктивне психологічне благополуччя.

Для дівчат-курсантів рівняння моделі психологічного благополуччя наступне. Психологічне благополуччя = позитивні стосунки + автономія + самоприйняття + соціальне схвалення + позитивне ставлення + суб'єктивне психологічне благополуччя.

Отже, на психологічне благополуччя курсантів, як дівчат, так і хлопців впливають по шість чинників, однак вони є різними. Зокрема, хлопцям для відчуття психологічного благополуччя, яке може виражатися у позитивному функціонуванні особистості, реалізації власного потенціалу, переживанні задоволеності життям тощо, впливає відчуття самостійності і незалежності, як у думках, так і в діях; відповідно до цього формується бажання контролювати зовнішню діяльність і формувати такі умови та обставини, які б сприяли задоволенню поставленої мети та потреб; почуття та бажання неперервного росту та розвитку; чітко визначена мета в житті; відсутність соціальної дистантності, оскільки це може негативно позначитися на самопочутті особистості, найважливішими при цьому є сім'я, батьківська родина, знайомі, дружня група (Данильченко, 2016: 149–150) та суб'єктивне психологічне благополуччя (Данильченко, 2017: 7–22). У дослідженні О. Лапкіної та О. Монахова (Лапкіна & Монахов, 2017) шкали психологічного благополуччя «управління навколишнім середовищем», «мета в житті», «самоприйняття» пов'язані із такими стратегіями долаючої поведінки курсантів, як здатність до проактивного рефлексивного, превентивного подолан-

ня та стратегічного планування. Доречі, про ефективність керованої саморефлексії як альтернативи тренінгів стресостійкості для військових зазначають у своєму дослідженні М. Крейн з колегами (Crane, Boga, Karin, Gucciardi, Rapport, Callen & Sinclair, 2019).

На психологічне благополуччя дівчат-курсантів впливають позитивні стосунки з оточуючими, що виражаються у турботі про благополуччя інших, довірчих, дружніх стосунках з оточуючими тощо; позитивне ставлення до себе, прийняття різноманітних особистісних якостей, як позитивних, так і негативних; відчуття поваги і визнання заслуг та статусу оточуючими, що виражається у соціальному схваленні, як поведінки, так і особистості в цілому; наявність необмеженої кількості довірчих, близьких стосунків з оточуючими людьми тощо. Суттєвий вплив соціальної активності на благополуччя особистості показано ще в працях М. Р. Канігхама (Cunningham, 1988) і підтвердилось у дослідженні Р. Шаміонова (Шаміонов, 2008).

Висновки

Проведене дослідження дало змогу з'ясувати особливості психологічного та суб'єктивного соціального благополуччя курсантів, його чинники.

Психологічне благополуччя курсантів пов'язане із гарними стосунками з близькими, соціальним схваленням, суб'єктивним соціальним благополуччям та зниженою соціальною дистантністю. Суб'єктивне соціальне благополуччя пов'язане із соціальним благополуччям та його шкалами: позитивними стосунками, управлінням навколишнім середовищем, особистим зростанням, метою в житті та самоприйняттям.

Психологічне благополуччя курсантів містить два узагальнені компоненти: цілеспрямованість/самостійність (психологічне благополуччя; мета в житті; управління навколишнім середовищем; автономія) та схвалення з боку соціального оточення (суб'єктивне соціальне благополуччя; соціальне схвалення; соціальна помітність; гарні стосунки з близькими).

Чинники психологічного благополуччя хлопців та дівчат мають відмінності. Зокрема, чинниками психологічного благополуччя хлопців є: автономія, управління навколишнім середовищем, особистісне зростання, мета в житті, низька соціальна дистантність, суб'єктивне психологічне благополуччя; для дівчат: позитивні стосунки, автономія, самоприйняття, соціальне схвалення, позитивне ставлення, суб'єктивне психологічне благополуччя.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у здійсненні порівняльного аналізу чинників та особливостей психологічного благополуччя курсантів та студентів.

Декларація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів стосовно дослідження, авторства та / або публікації цієї статті.

Список використаних джерел

Bartone, P. T., & Priest, R. F. (2001). Sex Differences in Hardiness and Health among West Point Cadets. *Presented at the 13th Annual Convention of the American Psychological Society* (Toronto, 2001). New York : United States Military Academy. Retrieved from <http://www.hardiness-resilience.com/docs/aps01tot.pdf>

Bartone, P. T. (1999). Hardiness protects against war-related stress in Army reserve forces. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 51(2), 72–82. Retrieved from <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Har-guard-CPJ-1999.pdf>

Batz, C., & Tay, L. (2018). Gender differences in subjective well-being. In E. Diener, S. Oishi, L. Tay (Eds.), *Handbook of well-being*. (p. 1–27). Publisher : NobaScholar. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321058044_Gender_Differences_in_Subjective_Well-Being

Berry, J. W. & Sabatier, C. (2011). Variations in the assessment of acculturation attitudes: Their relationships with psychological wellbeing. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658–669. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.02.002>

Chen, Y. (2014). Cadets of Military Training Management Research. *China's School Education*, 12, 26–28.

Crane, M. F., Boga, D., Karin, E., Gucciardi, D. F., Rapport, F., Callen, J., & Sinclair, L. (2019). Strengthening resilience in military officer cadets: A group-randomized controlled trial of coping and emotion regulatory self-reflection training. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 87(2), 125–140. doi: <https://doi.org/10.1037/ccp0000356>

Cunningham, M. R. (1988). Does happiness mean friendliness? Induced mood and heterosexual self-disclosure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 283–297. doi: <https://doi.org/10.1177/0146167288142007>

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. doi: 10.1207/S15327965PLI1104_01

Diener, E. & Chan, M.Y. (2011). Happy people live longer: subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied psychology: health and well-being*, 3(1), 1–43. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1758-0854.2010.01045.x>

Diener, E. (2009). The science of well-being: the collected works. *Social Indicators Research Series*, 37, 261–274. doi: <http://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6>

Diener, E., & Suh, M. E. (1997). Subjective Well-being and Age: An International Analysis. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics, Volume 17: Focus on Emotion and Adult Development*, 304–324. Retrieved from <https://goo-gl.su/EmjrKjX>

Gibson, D. M. & Myers, J. E. (2006). Perceived Stress, Wellness, and Mattering: A Profile of First-Year Citadel Cadets. *Journal of College Student Development*, 47(6), 647–660. doi: 10.1353/csd.2006.0065

Gold, M. A., & Friedman, S. B. (2000). Cadet basic training: An ethnographic study of stress and coping. *Military Medicine*, 165(2), 147–152. doi: 10.1093/milmed/165.2.147

Kahneman, D., & Tversky, A. (Eds.). (2000). *Choices, values and frames*. New York : Cambridge University Press.

Karampas, K., Michael, G. & Stalikas, A. (2016). Positive Emotions, Resilience and Psychosomatic Health: Focus on Hellenic Army NCO Cadets. *Psychology*, 7, 1727–1740. doi: 10.4236/psych.2016.713162

Lerew, D. R., Schmidt, N. B., & Jackson, R. J. (1999). Evaluation of psychological risk factors: Prospective prediction of psychopathology during basic training. *Military Medicine*, 164(7), 509–513. doi: <https://doi.org/10.1093/milmed/164.7.509>

Liu, Y. Z., & Liu, X. F. (2016). The Source of the Cadet Negative Emotions and Countermeasures. *Open Journal of Social Sciences*, 4, 17–22. doi: <http://dx.doi.org/10.4236/jss.2016.48003>

Lyubomirsky, S., King, L. A., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131, 803–855. doi: 10.1037/0033-2909.131.6.803

Matthews, M. (2008). Toward a Positive Military Psychology. *Military Psychology*, 20, 289–298. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/08995600802345246>

Meisenberg, G. & Woodley of Menie, M. (2015). Gender Differences in Subjective Well-Being and Their Relationships with Gender Equality. *Journal of Happiness Studies*, 16, 1539–1555. doi: <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9577-5>

Myers, J. E., & Bechtel, A. (2004). Stress, wellness, and mattering among cadets at West Point: Factors affecting a fit and healthy force. *Military Medicine*, 169, 475–482. doi: <http://dx.doi.org/10.7205/MILMED.169.6.475>

Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K. & Vedder, P. (2001). Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues*, 57, 493–510. doi: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00225>

Rundell, J. R. & Ursano, R. J. (1996). Psychiatric responses to war trauma. In R. J. Ursano & A. E. Norwood (Eds), *Emotional Aftermath of the Persian Gulf War* (pp. 43–81). Washington, DC : American Psychiatric Press.

Ryff, C. D. (1995). Psychological Well-Being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 99–104. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772395>

Seligman, M. (2011). What is Well-Being? In Seligman, M. (Ed.), *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being* (pp. 5–30). New York : Free Press. Retrieved from <https://www.authentic happiness.sas.upenn.edu/learn/wellbeing>

Serdiuk, L. (2011). Psychological well-being of future specialists in the integrated educational environment and the factors of its formation. *Social welfare. Interdisciplinary approach*, 1(1), 44–51. Retrieved from <http://socialwelfare.eu/index.php/sw/article/view/178/135>.

Skomorovsky, A. & Sudom, K. (2011). Psychological Well-Being of Canadian Forces Officer Candidates: The Unique Roles of Hardiness and Personality. *Military medicine*. 176. 389–396. doi: 10.7205/MILMED-D-10-00359

Souza, L., & Albuquerque, Sá de et al. (2014). Self-efficacy as a mediator of the relationship between subjective well-being and general health of military cadets. *Cadernos de Saúde Pública*, 30(11), 2309–2319. doi: <https://doi.org/10.1590/0102-311X00177513>

Sujoldzić, A. & Lucia, A. (2007). A cross-cultural study of adolescents-BMI, body image and psychological well-being. *Collegium antropologicum*, 31, 123–130. Retrieved from <https://hrcak.srce.hr/27326>

Tesch-Römer, C., Motel-Klingebiel, A., & Tomasik, M. J. (2008). Gender differences in subjective well-being: Comparing societies with respect to gender equality. *Social Indicators Research*, 85(2), 329–349. doi: <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9133-3>

Waterman, A. S., Schwartz, S. J., & Conti, R. (2008). The implications of two conceptions of happiness (hedonic enjoyment and eudaimonia) for the understanding of intrinsic motivation. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 41–79. doi: <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9020-7>

Yang, H. Z. (2010). Military Management Revolution Theory. *Military Publishing House*, 131–132.

Аргайл, М. (1990). *Психология счастья*. Москва : Прогресс.

Аршава, І. Ф., Знанецька, О. М. & Носенко, Е. Л. (2011). *Позитивність образу Я і психологічне благополуччя особистості*. (Монографія). Дніпропетровськ : Інновація.

Васильченко, О. М. (2011). Репродуктивні уявлення в структурі суб'єктивного благополуччя особистості. *Актуальні проблеми психології*, 25 (7), 27–35. Режим доступу: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2011_25/sb25_3.pdf

Вербанова, Т. В. (2011). Організація психопрофілактичної роботи з подолання негативних наслідків групової ізоляції у курсантів навчальних центрів Державної прикордонної служби України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2011_5_311

Гайдукевич, Г. А. (2000). Прояви агресивності у курсантів вищих військових закладів освіти на різних етапах підготовки. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Київ.

Данильченко, Т. В. (2016). *Суб'єктивне соціальне благополуччя: психологічний вимір*. (Монографія). Чернівці : Десна Поліграф.

Данильченко, Т. В. (2017). Психологічна структура соціального благополуччя та неблагополуччя. *Український психологічний журнал*, 2 (4), 7–22. doi: [https://doi.org/10.17721/urj.2017.2\(4\).1](https://doi.org/10.17721/urj.2017.2(4).1)

Данильченко, Т. В. (2018). *Психологія суб'єктивного соціального благополуччя*. (Дис. д-ра психол. наук). Київ.

Злотников, А. Л. (2004). Особенности эмоциональной устойчивости курсантов в процессе первичной военно-профессиональной подготовки. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Харьков.

Корольчук, М. С., Крайнюк, В. М., & Косенко, А. Ф. та ін. (2002). *Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я*. М. С. Корольчук (Ред.). Київ : Фірма «ІНКОС».

Лапкина, Е. В. & Монахов, О. Н. (2017). Связь психологического благополучия с защитным и совладающим поведением курсантов военного вуза. *Ярославский педагогический вестник*, 3, 204–206. Режим доступа: http://vestnik.uspu.org/releases/2017_3/43.pdf

Лопес, Е. Г. & Волкова, Е. А. (2015). Психологическое благополучие военно-служащих. *Материалы XIV Всероссийской научно-практической конференции «Личность в профессионально-образовательном пространстве» (г. Екатеринбург, 25 ноября 2015 г.)* (с. 109–114) Екатеринбург : Российский государственный профессионально-педагогический университет.

Найдьонова, Л. (2007). Психологічне благополуччя людини. *Директор школи. Україна*, 2, 10–19.

Пахоль, Б. Є. (2017). Суб'єктивне та психологічне благополуччя: сучасні та класичні підходи, моделі та чинники. *Український психологічний журнал*, 1(3), 80–104. doi: [https://doi.org/10.17721/urj.2017.1\(3\).7](https://doi.org/10.17721/urj.2017.1(3).7)

Рудой, И. С. & Сергиенко, А. В. (1990). *Состояние психического здоровья личного состава органов войск в экстремальных условиях. Аналитический обзор*. Киев : РИО МВД СССР.

Трофимова, Ю. В. (2014). Психологическое благополучие курсантов вуза МВД России. *Вестник Барнаульского юридического института МВД России*, 1(26), 105–108.

Шадрин, А. А. (2014). Социально-психологические предикторы субъективного благополучия курсантов военных вузов. *Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова*, 20, 54–58. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-psihologicheskie-prediktory-subektivnogo-blagopoluchiya-kursantov-voennyh-vuzov>.

Шамионов, Р. М. (2008). *Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы*. (Монография). Саратов : Издательство «Научная книга».

Шевеленкова, Т. Д. & Фесенко, П. П. (2005). Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования). *Психологическая диагностика*, 3, 95–129.

References

Bartone, P. T., & Priest, R. F. (2001). Sex Differences in Hardiness and Health among West Point Cadets. *Presented at the 13th Annual Convention of the American Psychological Society* (Toronto, 2001). New York : United States Military Academy. Retrieved from <http://www.hardiness-resilience.com/docs/aps01tot.pdf>

Bartone, P. T. (1999). Hardiness protects against war-related stress in Army reserve forces. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 51(2), 72– 82. Retrieved from <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Har-guard-CPJ-1999.pdf>

Batz, C., & Tay, L. (2018). Gender differences in subjective well-being. In E. Diener, S. Oishi, L. Tay (Eds.), *Handbook of well-being*. (p. 1–27). Publisher : NobaScholar. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321058044_Gender_Differences_in_Subjective_Well-Being

Berry, J. W. & Sabatier, C. (2011). Variations in the assessment of acculturation attitudes: Their relationships with psychological wellbeing. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658–669. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.02.002>

Chen, Y. (2014). Cadets of Military Training Management Research. *China's School Education*, 12, 26–28.

Crane, M. F., Boga, D., Karin, E., Gucciardi, D. F., Rapport, F., Callen, J., & Sinclair, L. (2019). Strengthening resilience in military officer cadets: A group-randomized controlled trial of coping and emotion regulatory self-reflection training. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 87(2), 125–140. doi: <https://doi.org/10.1037/ccp0000356>

Cunningham, M. R. (1988). Does happiness mean friendliness? Induced mood and heterosexual self-disclosure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 283–297. doi: <https://doi.org/10.1177/0146167288142007>

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. doi: 10.1207/S15327965PLI1104_01

Diener, E. & Chan, M.Y. (2011). Happy people live longer: subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied psychology: health and well-being*, 3(1), 1–43. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1758-0854.2010.01045.x>

Diener, E. (2009). The science of well-being: the collected works. *Social Indicators Research Series*, 37, 261–274. doi: <http://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6>

Diener, E., & Suh, M. E. (1997). Subjective Well-being and Age: An International Analysis. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics, Volume 17: Focus on Emotion and Adult Development*, 304–324. Retrieved from <https://goo-gl.su/EmjrKjX>

Gibson, D. M. & Myers, J. E. (2006). Perceived Stress, Wellness, and Mattering: A Profile of First-Year Citadel Cadets. *Journal of College Student Development*, 47(6), 647–660. doi: 10.1353/csd.2006.0065

Gold, M. A., & Friedman, S. B. (2000). Cadet basic training: An ethnographic study of stress and coping. *Military Medicine*, 165(2), 147–152. doi: 10.1093/milmed/165.2.147

Kahneman, D., & Tversky, A. (Eds.). (2000). *Choices, values and frames*. New York : Cambridge University Press.

Karampas, K., Michael, G. & Stalikas, A. (2016). Positive Emotions, Resilience and Psychosomatic Health: Focus on Hellenic Army NCO Cadets. *Psychology*, 7, 1727–1740. doi: 10.4236/psych.2016.713162

Lerew, D. R., Schmidt, N. B., & Jackson, R. J. (1999). Evaluation of psychological risk factors: Prospective prediction of psychopathology during basic training. *Military Medicine*, 164(7), 509–513. doi: <https://doi.org/10.1093/milmed/164.7.509>

Liu, Y. Z., & Liu, X. F. (2016). The Source of the Cadet Negative Emotions and Countermeasures. *Open Journal of Social Sciences*, 4, 17–22. doi: <http://dx.doi.org/10.4236/jss.2016.48003>

Lyubomirsky, S., King, L. A., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131, 803–855. doi: 10.1037/0033-2909.131.6.803

Matthews, M. (2008). *Toward a Positive Military Psychology*. *Military Psychology*, 20, 289–298. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/08995600802345246>

Meisenberg, G. & Woodley of Menie, M. (2015). Gender Differences in Subjective Well-Being and Their Relationships with Gender Equality. *Journal of Happiness Studies*, 16, 1539–1555. doi: <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9577-5>

Myers, J. E., & Bechtel, A. (2004). Stress, wellness, and mattering among cadets at West Point: Factors affecting a fit and healthy force. *Military Medicine*, 169, 475–482. doi: <http://dx.doi.org/10.7205/MILMED.169.6.475>

Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K. & Vedder, P. (2001). Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues*, 57, 493–510. doi: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00225>

Rundell, J. R. & Ursano, R. J. (1996). Psychiatric responses to war trauma. In R. J. Ursano & A. E. Norwood (Eds), *Emotional Aftermath of the Persian Gulf War* (pp. 43–81). Washington, DC : American Psychiatric Press.

Ryff, C. D. (1995). Psychological Well-Being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 99–104. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772395>

Seligman, M. (2011). What is Well-Being? In Seligman, M. (Ed.), *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being* (pp. 5–30). New York : Free Press. Retrieved from <https://www.authentic happiness.sas.upenn.edu/learn/wellbeing>

Serdiuk, L. (2011). Psychological well-being of future specialists in the integrated educational environment and the factors of its formation. *Social welfare. Interdisciplinary approach*, 1(1), 44–51. Retrieved from <http://socialwelfare.eu/index.php/sw/article/view/178/135>.

Skomorovsky, A. & Sudom, K. (2011). Psychological Well-Being of Canadian Forces Officer Candidates: The Unique Roles of Hardiness and Personality. *Military medicine*. 176. 389–396. doi: 10.7205/MILMED-D-10-00359.

Souza, L., & Albuquerque, Sá de et al. (2014). Self-efficacy as a mediator of the relationship between subjective well-being and general health of military cadets. *Cadernos de Saúde Pública*, 30(11), 2309–2319. doi: <https://doi.org/10.1590/0102-311X00177513>.

Sujoldzić, A. & Lucia, A. (2007). A cross-cultural study of adolescents--BMI, body image and psychological well-being. *Collegium antropologicum*, 31, 123–130. Retrieved from <https://hrcak.srce.hr/27326>

Tesch-Römer, C., Motel-Klingebiel, A., & Tomasik, M. J. (2008). Gender differences in subjective well-being: Comparing societies with respect to gender equality. *Social Indicators Research*, 85(2), 329–349. doi: <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9133-3>.

Waterman, A. S., Schwartz, S. J., & Conti, R. (2008). The implications of two conceptions of happiness (hedonic enjoyment and eudaimonia) for the understanding of intrinsic motivation. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 41–79. doi: <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9020-7>.

Yang, H. Z. (2010). Military Management Revolution Theory. *Military Publishing House*, 131–132.

Argajl, M. (1990). Psihologija schast'ja [Psychology of happiness]. Moscow : Progress. [in Russian].

Arshava, I. F., Znanetska, O. M. & Nosenko, E. L. (2011). *pozytywnist obrazu Ya i psicholohichne blahopoluchchia osobystosti* [Positivity of self image and psychological well-being of personality]. Dnipropetrovsk : Innovatsiia. [in Ukrainian].

Vasylenko, O. M. (2011). Reproduktyvni uavlennia v strukturi subiektyvnoho blahopoluchchia osobystosti [Reproductive ideas in the subjective well-being structure of the individual]. *Aktualni problemy psicholohii*, 25(7), 27–35. [in Ukrainian]. Retrieved from http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2011_25/sb25_3.pdf

Verbanova, T. V. (2011). Orhanizatsiia psikhoprofilaktychnoi roboty z podolannia nehatyvnykh naslidkiv hrupovoi izoliatsii u kursantiv navchalnykh tsestriv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Organization of psycho preventive work on overcoming the negative effects of group isolation among cadets of the training centers of the State Border Guard Service of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, 5. [in Ukrainian]. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_5/11vtvpsu.pdf

Haidukevych, H. A. (2000). Proiavy ahresyvnosti u kursantiv vyshchykh viiskovykh zakladiv osvity na riznykh etapakh pidhotovky [Manifestations of aggression in cadets of higher military educational establishments at different stages of preparation]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

Danilchenko, T. V. (2016). *Subiektyvne sotsialne blahopoluchchia: psykholohichnyi vymir [Subjective social well-being: a psychological dimension]*. Chernihiv : Desna Polihraf. [in Ukrainian].

Danilchenko, T. V. (2017). Psychological structure of social well-being and ill-being. *Ukrainian Psychological Journal*, 2(4), 7–22. [in Ukrainian]. doi: [https://doi.org/10.17721/upj.2017.2\(4\).1](https://doi.org/10.17721/upj.2017.2(4).1)

Danilchenko, T. V. (2018). Psykholohiia subiektyvnoho sotsialnoho blahopoluchchia [Psychology of Subjective social well-being]. *Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

Zlotnikov, A. L. (2004). Osobennosti jemocional'noj ustojchivosti kursantov v processe pervichnoj voenno-professional'noj pidgotovki [Features of the emotional stability of cadets in the process of primary military training]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Har'kov. [in Russian].

Korolchuk, M. S., Krainiuk, V. M., & Kosenko, A. F. ta in. (2002). Psykholohichne zabezpechennia psykhichnoho i fizychnoho zdorovia [Psychological support for mental and physical health: a textbook]. M. S. Korolchuk (Red.). Kyiv : Firma «INKOS». [in Ukrainian].

Lapkina, E. V. & Monahov, O. N. (2017). Svjaz' psihologicheskogo blahopoluchija s zashhitnym i sovladajushhim povedeniem kursantov voennogo vuza [Relationship of Psychological Well-Being with Defensive and Coping Behaviour of Military Higher Education Institution Cadets]. *Jaroslavskij pedagogicheskij vestnik*, 3, 204–206. [in Russian]. Retrieved from http://vestnik.yspu.org/releases/2017_3/43.pdf

Lopes, E. G. & Volkova, E. A. (2015). Psihologicheskoe blahopoluchie voennosluzhashchih [Psychological well-being of military personnel]. Proceedings from: *XIV Vserossijskaja nauchno-prakticheskaja konferencija «Lichnost' v professional'no-obrazovatel'nom prostranstve» – XIV All-Russian Scientific and Practical Conference «Personality in the Professional and Educational Space» (Ekaterinburg, November, 25th, 2015)* (pp. 109–114) Ekaterinburg : Rossijskij gosudarstvennyj professional'no-pedagogicheskij universitet. [in Russian].

Naidonova, L. (2007). Psykholohichne blahopoluchchia liudyny [Psychological well-being of a person]. *Dyrektor shkoly. Ukraina – School Director. Ukraine*, 2, 10–19. [in Ukrainian].

Pakhol, B. E. Subjective and psychological well-being: a modern and classical approaches, models and factors. *Ukrainian Psychological Journal*, 1(3), 80–104. [in Ukrainian]. doi: [https://doi.org/10.17721/upj.2017.1\(3\).7](https://doi.org/10.17721/upj.2017.1(3).7)

Rudoj, I. S. & Sergienko, A. V. (1990). *Sostojanie psihicheskogo zdorov'ja lichnogo sostava organov vojsk v jekstremal'nyh uslovijah. Analiticheskij obzor [The state of mental health of the personnel of the military under extreme conditions. Analytical review]*. Kiev : RIO MVD USSR. [in Russian].

Trufimova, Ju. V. (2014). Psihologicheskoe blahopoluchie kursantov vuza MVD Rossii [Psychological well-being of cadets of the Ministry of Internal Affairs University of Russia]. *Vestnik Barnaul'skogo juridicheskogo instituta MVD Rossii*, 1(26), 105–108. [in Russian].

Shadrin, A. A. (2014). Social'no-psihologicheskie prediktory sub"ektivnogo blahopoluchija kursantov voennyh vuzov [Socio-psychological predictors of subjective well-being of cadets of military universities]. *Vestnik KGU im. N. A. Nekrasova*, 20,

54–58. [in Russian]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-psihologicheskie-prediktory-subektivnogo-blagopoluchiya-kursantov-voennyh-vuzov>
Shamionov, R. M. (2008). *Sub"ektivnoe blagopoluchie lichnosti: psihologicheskaja kartina i factory* [Subjective well-being of a person: psychological picture and factors]. Saratov : Izdatel'stvo «Nauchnaja kniga». [in Russian].

Shevelenkova, T. D. & Fesenko, P. P. (2005). Psihologicheskoe blagopoluchie lichnosti (obzor osnovnyh koncepcij i metodika issledovanija) [Psychological well-being of an individual (review of basic concepts and research methods)]. *Psihologicheskaja diagnostika*, 3, 95–129. [in Russian].

Abstract

Kovalenko A. B.,

Doctor in Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Social Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: abk2015@ukr.net

Hryshchuk E. Yu.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences),
Associate Professor of the Department of Social
Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: eliso_m@ukr.net

Rohal N. I.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences),
Assistant lecturer of the Department of Social
Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: RogalNina@ukr.net

FACTORS OF MILITARY STUDENTS' PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

The article considers the factors of military students' psychological well-being. The examined military students had average levels for all scales of psychological well-being. They can be mainly characterized as independent people, not afraid to express their opinions contrary to the majority opinion, as open to communication and new experience mastering, capable to achieve the desired and overcome life difficulties.

The indicators of psychological well-being of male and female military students were almost indistinguishable according to all studied scales, except for «self-acceptance», «positive relations with others», and «good relations with loved ones». In particular, men, compared to women, had higher self-acceptance, which was manifested in a more positive assessment of themselves and their lives. Women had better relationships with their social environment and loved ones, expressing themselves in a more trusting, friendly relationship, openness to communication, compassion and empathy.

The performed factor analysis revealed two structural components of the military students' psychological well-being, namely: purposefulness/independence (clarity and stability of the intended goal vector, striving for independence and self-dependence, responsibility and ability to make important decisions); approval by the social environment (subjective awareness of life satisfaction because of positive evaluation of existing social contacts and the approval and recognition of one's image by his/her the social environment).

The factors of psychological well-being of male and female military students were determined. In particular, there were for men: autonomy, environmental management, personal growth, purpose in life, short social distance, and subjective psychological well-being. There were for girls: positive relationships, autonomy, self-acceptance, social approval, positive attitude, subjective psychological well-being.

Key words: *psychological well-being, subjective social well-being, autonomy, social approval, social environment.*

Отримано – 1 березня 2020
Received – March 1, 2020

Рецензовано – 15 березня 2020
Revision – March 15, 2020

Прийнято – 21 березня 2020
Accepted – March 21, 2020